

Hoop

Leven in een onzekere wereld
IFES Jaarthema 2020-2021

Hoop bij tegenslag

Bijbelstudie 2 van 5 bij IFES-jaarthema

Kringleidersversie

"Ik hoorde een luide stem vanaf de troon, die uitriep: 'Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal als hun God bij hen zijn. Hij zal alle tranen uit hun ogen wissen. Er zal geen dood meer zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn, want wat er eerst was is voorbij.' Hij die op de troon zat zei: 'Alles maak ik nieuw!' – Ik hoorde zeggen: 'Schrijf het op, want wat hier wordt gezegd is betrouwbaar en waar.'" – Openbaring 21

"Van de simpelste doelgerichte handeling (zelfs het opstaan uit bed) tot de meest complexe wetenschappelijke, artistieke of politieke inspanning worden mensen niet alleen gedreven door instinct en verlangen maar ook door hoop. Anders gezegd: leven is voortdurend vanuit het heden waar we staan stappen zetten richting de toekomst in de hoop dat daar iets goeds van zal komen, zodat het zin heeft wat we doen." - Richard Bauckham en Trevor Hart, Hope against hope, 52-53, vertaling red.

Een bijbelstudie door
Laurens van Lavieren | laurens@ifes.nl

Introductie

Je bent jong en je wilt wat. Zolang je gezond bent en vooruitgang boekt zie je de toekomst rooskleurig in. Je droomt van alle mogelijkheden. Je wilt dit bereiken, de wereld zien, een verschil maken en nog meer.

Totdat je stil komt te staan. Ziekte. Verlies. Tegenslag. Piepend en krakend komt je trein naar de toekomst stil te staan. Je toekomstplaatje ligt aan diggelen. Je moet jezelf en je toekomst helemaal opnieuw uitvinden.

Als zoiets gebeurt, in het groot of in het klein, kan de hoop vervliegen. Je wordt geplaagd door vragen als: komt het nog wel goed met mij? wat heeft het allemaal nog voor zin?

In het verhaal dat we gaan lezen ontmoeten we een man die abrupt en totaal de hoop heft verloren. Hij heeft de neiging zich terug te trekken, maar als hij toch zijn vrienden opzoekt gebeurt er iets dat de hoop terugbrengt als nooit tevoren. Wat gebeurt er? En kunnen wij ook zoiets meemaken?

Bij het jaarthema van IFES Nederland in 2020-2021 (Hoop: Leven in een onzekere wereld) verschijnen vijf bijbelstudies. Dit is deel twee van die mini-serie. De andere bijbelstudies gaan over "Verrast door hoop" (deel 1), "Hoop voor de wereld" (deel 3), "Ben ik gered?" (deel 4) en "En mijn buurman dan?" (deel 5).

Bijbel: Johannes 20:24-29

Het is het jaar 33 AD en er is veel gebeurd. We volgen het verhaal van de leerlingen van Jezus. Een aantal jaar hadden ze intensief met Jezus opgetrokken. Hun hele toekomstplaatje draaide rond Jezus. Jezus zou koning worden, zij ministers of iets dergelijks. Maar niet alleen zagen ze voor zichzelf een mooi plaatje voor zich met Jezus; ze zagen hem ook als de hoop voor Israël en voor de wereld.

Totdat Jezus werd opgepakt en gekruisigd.

Opeens was het afgelopen. Jezus was dood, evenals hun toekomstplaatjes. Verslagen en verward blijven ze achter.

Tot Jezus opnieuw aan hen verschijnt. We lezen over de tweede keer dat dat gebeurt en zoomen in op Thomas. Hij was er de eerste keer niet bij.

(Nieuwe Bijbelvertaling)

²⁴Een van de twaalf, Tomas (dat betekent 'tweeling'), was er niet bij toen Jezus kwam. ²⁵Toen de andere leerlingen hem vertelden: 'Wij hebben de Heer gezien!' zei hij: 'Alleen als ik de wonden van de spijkers in zijn handen zie en met mijn vingers kan voelen, en als ik mijn hand in zijn zij kan leggen, zal ik het geloven.' ²⁶Een week later waren de leerlingen weer bij elkaar en Tomas was er nu ook bij. Terwijl de deuren gesloten waren, kwam Jezus in hun midden staan. 'Ik wens jullie vrede!' zei hij, ²⁷en daarna richtte hij zich tot Tomas: 'Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij. Wees niet langer ongelovig, maar geloof.' ²⁸Tomas antwoordde: 'Mijn Heer, mijn God!' ²⁹Jezus zei tegen hem: 'Omdat je me gezien hebt, geloof je. Gelukkig zijn zij die niet zien en toch geloven.'

1. Tegenslag

We reageren verschillend op grote tegenslagen. Sommigen verdrijven de onrust die ze voelen door te zorgen voor anderen, dichtbij mensen te willen zijn of hen vast te houden (zo Maria van Magdala, die zodra het kan bij het graf is om Jezus' lichaam te verzorgen). Anderen voelen een soort woede, dadendrang en gaan dingen doen. Ze willen iets presteren om weer vaste grond onder hun voeten te voelen (Petrus, die na Jezus' dood direct als een malle de hele nacht gaat vissen). Weer anderen zijn als Thomas.

Thomas was er niet bij toen Jezus de eerste keer aan de twaalf leerlingen verscheen. Was dat toeval? Of was het vanwege Thomas "coping" met verdriet? Had hij zich bewust teruggetrokken? Had hij de behoefte alleen te zijn en dingen op een rijtje te zetten?

- Wat was de laatste keer dat jij je uit het veld geslagen voelde? Dat je tegenslag kreeg te verwerken die je uit balans bracht? Of wanneer verloor je de hoop?
- Hoe reageerde je daar op? Herken je je in Thomas, Maria of Petrus? Hoe dan? Of reageerde je nog weer anders?

2. Opstanding

In het verhaal ontmoeten de leerlingen Jezus in levende lijve. Het is geen geestverschijning, dat maakt Jezus de eerste ontmoeting al nadrukkelijk duidelijk door voor hun ogen te eten en drinken. Hij is met zijn lichaam opgestaan. De dood is daarmee écht overwonnen.

Thomas twijfelt. Hij kan de opstanding niet bevatten. Misschien is die ook niet te bevatten. De theoloog Lesslie Newbigin schreef: 'De

opstanding past in geen enkel wereldbeeld, behalve een wereldbeeld waarin de opstanding het startpunt is.'

Christelijke hoop draait uiteindelijk altijd om de opstanding van Jezus. Daar ontstond hoop in de diepste wanhoop.

- Vind jij het moeilijk te geloven in de opstanding? Waarom wel? Of waarom niet?

Blijf niet al te lang bij deze vraag stil staan. En voorkom discussie. De rest van de bijbelstudie gaat er namelijk verder op in. Het is hier vooral belangrijk om mensen even hun bezwaren / vragen op tafel te laten leggen. Er hoeven geen antwoorden te komen.

3. Uit het hoofd

Aan Maria was Jezus verschenen toen ze alleen in de tuin was. Maar aan Thomas verschijnt Jezus als die bij de andere leerlingen is. Dat lijkt geen toeval.

'Een week later waren de leerlingen weer bij elkaar en Tomas was er nu ook bij.'

Thomas leren we kennen als een denker. Een hoofd-mens misschien, of in ieder geval iemand die het wel snappen en begrijpen. Dat lukt hier niet. De opstanding past niet in zijn wereldbeeld, hij krijgt het niet rond.

Jezus probeert het hem niet met een logische onderbouwing uit te leggen. Jezus weet wat hij écht nodig heeft en helpt hem. Zijn wereldbeeld moet kantelen, en dat gaat niet gebeuren via zijn hoofd. De denker moet uit zijn hoofd komen.

De groep, de gemeenschap, lijkt daarvoor de eerste voorwaarde. Hier kan Thomas zich niet terugtrekken in zijn eigen denk-wereldje. Hier is geen ruimte voor gepeiker. Jezus zoekt hem juist hiér op.

- Herken jij de neiging om je terug te trekken als je je moedeloos voelt? Kun je een voorbeeld geven?

Jezus is nu niet meer lichamelijk aanwezig, hij verschijnt niet op dezelfde manier aan ons. 'Gelukkig wie niet ziet en toch gelooft', schrijft Johannes. Toch zijn deze verschijningsverhalen ook geschreven voor ons; ze laten zien hoe wij Jezus – nu dan in de Geest – kunnen ontmoeten.

- Kan het zijn dat Jezus jou ook juist wil ontmoeten en hoop wil geven in het bijzijn van anderen, in een gemeenschap? Heb je dat wel eens ervaren? Hoe dan?

4. Raak de wonden aan

De denker moet uit zijn hoofd komen. Dat gebeurt door in de groep te zijn. Maar Jezus heeft een nog ingrijpendere manier om Thomas te helpen. Hij nodigt hem uit zijn wonden aan te raken.

'Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij'.

Thomas moet uit zijn hoofd gehaald worden, zich fysiek verbinden met het lijden, met zijn poten in de modder gaan staan. Het aanraken van de wonden spreekt tot zijn hart; hier ontmoet hij zijn Heer, herkent hem, hij roept uit:

'Mijn Heer en mijn God'.

- Word even stil, sluit je ogen, en stel je voor dat jij Thomas bent. Je wordt uitgenodigd Jezus' wonden aan te raken. Wat doe je? Wat denk je? Wat voel je?
- Deel, als je wilt, iets van je gevoelens met de groep.

Jezus is nu niet meer op dezelfde manier lichamelijk aanwezig. We kunnen zijn wonden niet op dezelfde manier aanraken. Maar hij had al eerder tijdens zijn leven gezegd:

‘Wat je voor de minste van mijn broeders hebt gedaan, dat heb je voor mij gedaan.’ (Mt25).

Kan het zijn, dat we Jezus ontmoeten in het aanraken van de wonden van onze medemens? Heeft God zich zo met de lijdende mens verbonden of vereenzelvigd? Ontmoeten we Jezus, de Heer van de hoop, juist als we de pijn van anderen durven aanraken?

- Word opnieuw stil en sluit je ogen. Wanneer heb jij iemands pijn “aangeraakt”? Heb je daarin iets van God ontmoet? Deel als je wilt na de stilte iets van je gedachten.

5. De littekens

Als Jezus verschijnt na zijn opstanding is hij herkenbaar, hij is opgestaan met hetzelfde lichaam. Maar toch is er iets anders. Hij lijkt opeens te kunnen verschijnen en verdwijnen, alsof hij vrij kan bewegen in meer dan 3 dimensies. Als de deuren gesloten zijn staat hij opeens in hun midden.

Ook herkennen ze hem niet meteen. Maria niet, de leerlingen onderweg naar Emmaüs (in het Lukasevangelie) niet, de leerlingen als ze aan het vissen zijn niet.

Er lijkt continuïteit en discontinuïteit. Het is anders en nieuw, maar toch ook niet. In de opstanding begint God opnieuw, maar neemt het oude daarin mee. God *herschept* of *transformeert*.¹

¹ Dat is een Bijbels patroon: *Nieuw Jeruzalem, Nieuwe verbond, Nieuwe Exodus, Nieuwe David, Nieuw lichaam, Nieuwe hemel & aarde*. Steeds: het oude nieuw gemaakt, getransformeerd, meegenomen en naar een nieuwe hoogte getild.

En heel bijzonder: zijn littekens staan nog in zijn verheerlijkte lichaam.

Waarom wist God niet alle herinnering uit aan Jezus' gruwelijke pijn? Waarom maakt hij niet een frisse start waarbij alles wat nog aan die pijn herinnert wordt weggegooid?

Wordt hiermee het gruwelijke leed dat Jezus is aangedaan goed gepraat? Moest het dan gebeuren? Was het goed? Heeft God dit lijden gestuurd? Geldt hetzelfde voor de pijn die ik doormaak? Komt het van God? Wil God dat ik lijd?

Nergens wordt op die manier het lijden van Jezus 'vergoeilijkt'. Toch blijft het deel van zijn verhaal en wordt het op de een of andere manier 'meegenomen' in zijn verheerlijkte lichaam. Daar zijn het littekens geworden die met een onpeilbare diepte spreken van liefde.

Het spoort met de ambivalente verhouding die we vaak hebben met de pijn in ons eigen leven. Onze grootste wonden blijken vaak later ook de bron van onze grootste kracht. Ook onze wonden maken ons tot wie we zijn. Daarmee praten we niet goed wat er is gebeurd. Maar de kracht of focus of passie of liefde die het in ons heeft gewekt zouden we vaak ook niet willen missen. Is dit wat Paulus bedoelt als hij schrijft dat God 'alles laat meewerken ten goede'? Zou God in staat zijn al onze pijn uiteindelijk om te zetten in een geheel litteken, dat slechts nog spreekt van liefde?

- Waar heb jij een vurige passie voor?
- En heeft dat ook te maken met eerdere pijn in je leven?
- Stel dat God de moeite waar je nu doorheen gaat, gaat gebruiken om iets goeds in jou te vormen ("littekens van liefde")... Wat zou dat voor jou betekenen?

Neem rustig de tijd voor deze vraag. Kijk of iemand iets wil delen van moeite of pijn waar hij/zij nu doorheen gaat. Neem rustig de tijd om te zoeken wat het zou betekenen als God die pijn gaat omzetten in littekens van liefde.

6. Jezus raakt ook onze wonden aan

Thomas raakt Jezus' wonden aan. Wij worden uitgenodigd de wonden van anderen aan te raken, en daarin Jezus te ontmoeten.

Maar eerst is het andersom. Eerst raakt Jezus ónze wonden aan.

Hij heeft zich met de diepste menselijke pijn geïdentificeerd. Hij ondervond vreselijk *pijn* toen zijn handen en voeten werden doorboord en zijn lichaam aan het kruis hing. Hij ondervond grote *schaamte* toen hij daar, als Joodse besneden man, naakt tentoon werd gesteld en werd uitgelachen. Hij ondervond diepe *emotionele pijn* toen al zijn vrienden hem afvielen. Hij ondervond groot *onrecht* toen hij onschuldig werd veroordeeld. Diep *onbegrip* moet hij hebben gevoeld toen zijn liefde werd beantwoord met onverschilligheid en haat. Een diepe *angst* overviel hem toen er geen andere weg meer voor hem overbleef dan te lijden.

De schrijver van de Hebreeënbrief schrijft later:

"[Jezus kan] met onze zwakheden meevoelen, juist omdat hij, net als wij, in elk opzicht op de proef is gesteld, met dit verschil dat hij niet vervallen is tot zonde." (Heb. 4:15).

Als hij vervolgens na drie dagen door God uit die duisternis wordt opgewekt dan brengt God daarmee hoop voor elke situatie. Er is geen duisternis zo zwart of God kan daar licht brengen. Geen situatie zo uitzichtloos of God kan daar iets nieuws geboren laten worden.

Is Jezus zo ook bij ons, als de mede-lijdende, zelfs al voelen we ons 'de minste' van zijn 'broeders en zusters'? Is Jezus in ons, met ons, juist in onze pijn, onze naaktheid, onze armoede? Raakt hij met zijn helende handen ook onze wonden aan?

- Neem een moment om hierop te reflecteren. Probeer het te visualiseren. Waar zit jouw pijn? Hoe ziet het er uit als God in Jezus die pijn aanraakt?

7. Kwetsbare hoop

Het vertrouwen dat Jezus in ons lijden bij ons is geeft hoop. We worden in onze pijn vastgehouden door de gene die alles heeft overwonnen. Dat Hij ons niet loslaat is de diepste verzekering dat het goed komt.

Die hoop is krachtig en levensveranderend. De pijn is niet weg, maar daar achter, daar onder of daar doorheen laat de hoop vreugde ontspringen.

Soms vindt die vreugde een weg naar buiten. Licht breekt door in ons gevoel en ons hart kan weer lachen! De hoop tilt ons boven de omstandigheden uit met vreugde (vgl. Fil. 4:4-9).

En soms is die vreugde "slechts" een "binnenpretje", een klein vuurtje, net genoeg om het vol te houden. Met pijn en moeite doorstaan we het wachten, snakkend naar het moment dat God een keer brengt (vgl. Rom. 8:18-30).

Hoe dan ook is die hoop kwetsbaar. Als een vlinder die op onze hand landt. We kunnen haar niet vastgrijpen, dan maken we haar kapot. We hebben het nooit in eigen hand, nooit in eigen bezit. Hoop kunnen we wel steeds weer, voortdurend, met open handen ontvangen. Dit gesprek en bijbelstudie heeft daar hopelijk bij geholpen. Wat ook kan helpen is muziek.

- Luister samen naar *Beautiful things* van de band Gungor (tekst op de volgende pagina). Een lied over hoop en opstanding, die ons helpt te openen voor die hoop. Waar heb ik hoop nodig? Luister met die vraag en sluit daarna af met een moment van gebed.

Gebruik het lied als inleiding op het gebed: ga van het lied direct over in gebed, zonder tussendoor weer te praten.

Bid samen voor hoop en vertrouwen. Nodig mensen uit te bidden voor dingen die bovenkomen bij het luisteren van het lied.

Gungor, Beautiful Things

All this pain

I wonder if I'll ever find my way

*I wonder if my life could really
change at all*

Al deze pijn

Kom ik ooit weer uit dit dal?

Kan mijn leven echt veranderen?

All this earth

Could all that is lost

ever be found

Could a garden come up

from this ground at all

Deze hele wereld

Kan alles wat verloren is

worden gevonden?

Kan in deze grond ooit

iets groens gaan groeien?

You make beautiful things

You make beautiful things out of the dust

You make beautiful things

You make beautiful things out of us

U maakt dingen mooi

U maakt mooie dingen uit het stof

U maakt dingen mooi

U maakt iets moois van ons.

All around

Hope is springing up from this old ground

Out of chaos life is being found in You

Overal om ons heen,

Schiet hoop op uit oude grond

Uit de chaos ontstaat nieuw leven in U

You make me new,

You are making me new

U maakt me nieuw,

U maakt me nu al nieuw.